

In memoriam

Живка Ромелић (1950 – 2019)

Сећање на госпођу Живку Ромелић, етнолога-музејског саветника у пензији, која нас је напустила крајем јануара ове године, сећање је на колегиницу, другарицу, пријатељицу, сарадницу, сећање на дугогодишњи рад који је обогатио делатност, пре свега, Народног музеја Крушевац и културну историју града у коме је завршила основну школу и гимназију. Плодна и разноврсна делатност током професионалне каријере водили су је од Бора и Музеја рударства и металургије, у коме је почела да ради одмах по дипломирању на Катедри за етнологију на Филозофском факултету у Београду, 1975. године, до повратка у Крушевац, град у коме је одрасла, крајем 1989. и Народни музеј Крушевац све до пензионисања крајем 2009. године.

О периоду који је провела у Музеју рударства и металургије, њени Борани и музеалци су, опраштајући се од драге колегинице, написали: „Поред изванредних резултата у сакупљању и обради музеалија, реализовала је велики број изложби и публиковала многобројне научне и стручне радове. У периоду 1985–1990. године била је руководица великог пројекта *Етнолошка истраживања рударства на Тимочком региону*. По њеним речима, које ћемо памтити, заволела је влашку културу коју је истраживала, етнологију рударства и град Бор, у коме је провела веома срећне дане“.

Преданост и љубав за етнологију били су заиста она водиља која је чинила да не само професионални пут буде испуњен, већ и да Живкин оптимизам, праћен дивним, широким осмехом, буде подршка и колегама, које је умела да окупи и мобилише на добробит струке и корист поколењима. Истраживања која је обављала, сусрети са људима, од испитаника, казивача до колега и сарадника чинили су богатство које је, колико плодно и корисно, било често и оптерећујуће. О томе ће, преносећи искуства млађим колегама, и сама писати у чланку „Емотивна димензија етнологских истраживања“ објављеном 2013, уз наглашавање етапа у музеолошкој методологији рада, чији је резултат била драгоцен теренска грађа, подаци и сами предмети који су улазили у збирке музеја.

Различита и разноврсна тематска истраживања којима се, током професионалне каријере бавила и која су публикована у бројним стручним и научним публикацијама, тицала су се, на почетку, рударске културе и народног живота на подручју Бора, док се у крушевачком музеју бавила традиционалним виноградарством и народним градитељством, народном религијом и митовима и, пре свега, градском културом. Формирање збирки градске културе и фонда културне историје управо пада у време Живкиног доласка у крушевачки музеј и већ 1998. године резултира изложбом *Лепа варош Крушевац – из живота и културе града са краја 19. и почетком 20. века*, у коауторству са историчарком уметности Емом Радуловић. Више од 20 изложби које је приредила биле су резултат посебних етнологских истраживања на којима је радила самостално или у коауторству. Као резултат истраживачког рада, осим прикупљања предмета за бројне збирке у оквиру Етнологског одељења, настајала је и обимна и веома вредна етнографска грађа, о чему говори, осим, каталога изложби, и текст објављен у Крушевачком зборнику, у коме су ауторке Ж. Ромелић и З. Симић сумирале и представиле рад Етнологског одељења Народног музеја Крушевац од 1951. до 2011. године.

Професионални рад Живке Ромелић подразумевао је и ангажовање у истраживачким пројектима других сродних установа, музеја као и Етнографског института САНУ, у чијим је зборницима, тематским или годишњацима, објављивала и резултате истраживања, приказе изложби, представљала и тумачила сегменте или читаве збирке. Учествовала је, такође, на стручним скуповима етнолога, од којих је неке и организовала, као и музеолога Србије. Широка сарадња и посвећеност струци резултирала су и тиме да је била један од иницијатора и оснивача, те и прва председница Секције етнолога МДС, као и члан Извршног одбора Музејског друштва Србије, залажући се за активнији положај и сагледавање стања етнологских збирки у музејима у Србији, као и унапређење струке, подршку младим етнологима и другим стручњацима у примени музеолошких стандарда. Залагала се и за одговорност и улогу кустоса у начинима валоризовања и презентовања етнологског културног наслеђа. Заступала је тезе да адекватна интерпретација предмета значи пре свега његово смештање у одговарајуће културолошке оквире, да предмет документује једно време, простор, начин живота и рада појединца, групе или шире заједнице те, као такав, и онај из блиске прошлости или садашњости треба да буде у фокусу етнологских проучавања. Приближавање савременом посетиоцу изложби и музеја треба да предочи не само лепоту израде предмета из прошлости, већ и колико је „било потребно времена, знања, стрпљења и уметности“ да се тај предмет уради. У том

контексту су дати и предлози идејне ревитализације и реализоване сталне поставке, прва 1995. о развоју школства у XIX веку, у Црквеној кући-школи у Коморану, реконструисаном објекту са почетка XIX века, као саставног елемента будућег развојног програма туристичке понуде овог краја.

За идејни пројекат предлога ревитализације објекта *Кућа Симића* у Крушевцу стекла је и звање музејског саветника, који је, као ауторка сталне поставке „Ентеријер градске куће у крушевачкој вароши“, реализовала 2008, после реконструкције објекта. Ова стална поставка у *Кући Симића*, као и мање студијске изложбе у контексту културе грађанског друштва, осим што су представљале свакодневни живот у крушевачкој вароши у првој половини XX века, од становања и покућства до одевања, имале су приступ за који се Живка Ромелић током свог рада залагала и који је представљала, а то је да изложени предмети, од намештаја, одеће до фотографија и разгледница, евоцирају и успомене, наговештавају сећања. Ту причу о „емоцијама и начину њиховог обзнањивања и /или грађења и одржавања у свакодневном животу“, а да „притом успева и да успостави емоционални однос са публиком“, изнеле су неколике изложбе, значајне посебно за Музеј и Крушевац, од већ поменуте *Лена варош Крушевац* са Е. Радуловић (1998), преко *Обичаја даривања* са З.Симић (2001), или ауторске студијске *Дозиднице-куварице, Добротворна друштва* (2009), до, пре свега, изложбе *Из историје приватног живота у Србији – Ми смо здраво што и вама желимо – приватна преписка као вид породичне комуникације* за коју је као аутор изложбе добила највише струковно признање које додељује Музејско друштво Србије, Награду Михаило Валтровић истакнутом појединцу за изузетне резултате у стручном раду, у 2006. години.

Разноврсну делатност и предан рад у области етнологије употпуниле су и монографије: „Свете воде и друга култна места у крушевачком крају“ (коаутор Зорица Симић), у издању Народног музеја Крушевац 2016. године, и „О рударској култури у Бору – традиција као подстрек“ коју је 2017. објавила Народна библиотека у Бору.

Ове две монографије као да су на извешан начин сублимирале разноврстан професионални пут, који карактерише широко поље истраживања и интересовања, несмањени ентузијазам и усхићење да се сазнаје, истражује, чува и представља културна баштина као део социјалних, економских и друштвених околности. Та марљивост и жар струке била је саставни део личности која је за све имала разумевања и у свему настојала да види црту позитивног, прихватала све широког осмеха и отворена срца. У једном од последњих текстова које је објавила – о одевним предметима као симболима једне генерације и свог времена – громби капут, мантил шушкавац и сукња тергалка из етнолошке збирке Народног музеја постали су полазиште приче о одевању и приликама, појединим протагонистима, те о трговини и текстилној индустрији друге половине 20. века у Крушевцу. Живкиним одласком остали смо ускраћени за студиозна и стручна сагледавања и интерпретације културног наслеђа из свакодневног живота, насупрот дневним површним тумачењима, а темељна разматрања културе грађанског друштва без топле и присне приче као део ове лепе вароши.

Биљана Грковић

Када сам кренула на студије, упознала сам девојку дивног осмеха, која је симпатично котрљала слово Р. То је била Живка Ромелић, тада Војновић. За разлику од већине студената, који су се те године (1970) уписали на факултет, Живка је била прави заљубљеник у етнологију. Та љубав, занос, елан и посвећеност етнологији није је напустила до краја живота.

Одмах после студија запослила се као кустос једног специфичног музеја – Музеја рударства и металургије у Бору. Живка је тада започела са, за тада (1975. године) ретким, ако не и пионирским истраживањима у етнологији, започела је проучавање радничке тј. рударске културе. Бавила се материјалном рударском културом, свакодневним животом рудара, посебно њиховом културом становања, те неким породичним и ритуално-митолошким елементима рударске културе. Животне околности су је последњих двадесетак година рада вратиле у њен родни град, Крушевац, где је такође радила као кустос у музеју (1989–2009). Током рада у Крушевцу, поље њеног рада је било широко – од традиционалног виноградарства и народног градитељства, преко народне религије и митологије, до градске културе.

Током свог пасионираног и вредног истраживачког рада, Живка Ромелић је сакупила обиман фонд музејских предмета и документарне грађе, осмислила је и поставила низ изложби које су биле запажене, посећене и награђене (награда Етнографског музеја у Београду „Михаило Валтровић“ 2006. године), организовала је и више научних пројеката и научних конференција и учествовала на њима, између осталог, и у сарадњи са Етнографским институтом САНУ. Објавила је и знатан број стручних и научних радова у етнологским публикацијама, као и књигу „О рударској култури у Бору – традиција као подстрек“ (Бор 2017.)

Живка Ромелић је била велики ентузијаста и упорни радник, професионалац и стручњак. Посеђивала је неисцрпну енергију. Није умела да застане. Њен радни дан је био претрпан активностима. Дан јој је започињао рано, како је научила у Бору, где су је рударске сирене, тзв. „будилице“, будиле у 6 сати. Пре подне је ишла на терен или је радила у музеју, после подне се бавила породицом и кућним пословима. У вечерњим часовима није пропуштала ни једну изложбу, ни једно предавање, концерт или дружење са пријатељима. Умела је и да запева и да заигра, и радо је била виђена у друштву. Често сам јој говорила „Живка успори мало“, но она би само одмахнула руком и насмејала се.

Живка је била изузетан пријатељ. Увек насмејана, расположена и добронамерна. Није друге оптерећивала својим проблемима и никада, апсолутно никада, није коментарисала туђе. Несебично је пружала помоћ колегама и дружила се и са млађима и са старијима. Мени је посебно значило то што је око себе ширила радост и спокој.

Последњих годину дана, мада се трудила, није успела да савлада болест. То је било јаче чак и од Живке. Нека јој је вечна слава.

Зорица Дивац